

българско възрожденско общество: селското население и дребните собственици³⁴. Други са закупчици (джелепи) и търговци (сатаджии, джамбази) на добитък и на абаджийски стоки, временно установени в Тулча и в добруджанските търговски центрове и пристанища на Черно море - Кюстенджа, Мангалия и Меджидие. За ритъма на стопанския живот, характера и ориентацията на жеравненския поминък К. Иречек отбелязва: *"Жителите карат своите стага зимно времето повечето в Добруджа, дори до Тулча... Мъжете във всички котленски села често само за месец или два дохождат у дома си, тъй че домашната работа вършат повечето самите жени. Тяхната вълна се изнася най-много в Сливенската фабрика, но и в Европа"*³⁵. По отношение на местното (само)управление, традиционните нрави и порядки, просветното равнище и обществената модернизация на Жеравна обаче, написаното от Иречек съществено се отличава от мнението на В. Д. Стоянов: *"Улиците имат вид на малък град. Къщите са доста живописни, с много издадени стрехи, все двуетажни, а вътре чисти и гиздави... По дворовете, постлани с големи каменни плочи, виреят и слаби вишни и сливи, а около чардаците - и слаба асма. Вътре в стаите се виждат... хубаво изрязани стени, врати и тавани, изделия на изкусна домашна работа. Тукашните българи, хора добросърдечни и откровени, без излишна изтънченост, са хубави... Жеравна има добро училище с четири първоначални отделения и 2 класа..., както и читалище с библиотека... В 1828 г. е издигната нова църква, на мястото на старата..."*³⁶. Прочел описанието, в писмо до К. Иречек от 18 август 1888 г. Стоянов му подмята: *"Абе, брате Иречко, много въздигате нашата Жеруна"*³⁷.

* * *

Публикуваната тук за пръв път и обстойно коментирана кореспонденция от семейството, от родственици и познати на Васил Д. Стоянов до него в периода 1869-85 г. дава богата информация за семейната история, поминъка и търговската активност на Стоян-кехайовия род³⁸, за личното и социалното всекидневие (локалният свят) на неговите представители, очертава параметрите на техния патриархален светоглед, образно разкрива атмосферата на традиционния материален бит през Възраждането, съотношението между колективна и индивидуална, родова и гражданска, локална и национална идентичност на масово ниво (селско население) през третата четвърт на XIX в., наченките на обществена иновация и бавния процес на модернизация на колективния менталитет в Жеравна, собстве-